

Klimatet och Coronapandemin

en delrapport av Medborgarnas coronakommission

Coronapandemin liksom klimatförändringarna utgör globala kriser som hotar existentiella mänskliga behov. Vi kan lära av pandemins förhoppningsvis mera kortsiktiga effekter på våra samhällen för att bättre förstå vilka förändringar de mera långsiktiga klimatförändringarna kommer att medföra.

Eftersom våra samhällen har blivit allt mera komplexa och eftersom energibehovet därigenom ständigt eskalerar är det värt att påpeka att pandemin har påskyndat en polarisering mellan rika och fattiga i väldigt många länder. Detta beror å ena sidan på ökande utslagning genom arbetslöshet och å den andra på att antalet yrken ökat - på grund av de speciella behov som har uppstått. (t ex många nätbaserade tjänster)

Det kan bli fler grupper i samhället som drabbas pga klimatförändringens följder, men den allmänna trenden är att de fattiga blir mera fattiga och de rika rikare. I slutändan kan dessa tendenser leda till destabilisering av regimer och locka fram/ förstärka diktatoriska drag i allt större omfattning.

IT branschen har utvecklats explosionsartat under pandemin. IT har ätit sig in i snart alla sektorer av våra liv och lett till allt sårbarare samhällen. Digitala tjänster kräver kolossala mängder energi,

Parallellt har betalsystemet internationellt genomgått en rekordsnabb förvandling under pandemin, från sedlar och mynt till nu i allt fler länder i huvudsak digitala transfereringar. De nya icke-nationella betalningsmedlen, t ex Bitcoins, kräver kolossalt mycket energi att framställa och hantera. Energi är en ändlig resurs som behövs till många olika ändamål. I en snar framtid kommer slagsmål om tillgången bli vår verklighet. Även forskning om och utveckling av nya produktionssätt ökar kraven på allt större tillgång till energi av olika slag. Fossilfri ståltillverkning t ex är allt annat än energisnål.

Kombination av klimatförändring med stigande global temperatur och nya pandemier – vad får det för effekter?

Det har påpekats från flera håll i klimatdebatten att den stigande utomhustemperaturen får en mängd oförutsedda konsekvenser för stora grupper av människor. En tydlig effekt som redan utgör ett stort problem är att skyfall, extrema värmeböljor och torkperioder har omöjliggjort livsmedelsproduktion i stora områden i världen. Detta leder i sin tur till att dessa områden blir obeboeliga vilket i sin tur redan ligger bakom oroligheter med krigshandlingar och flyktingströmmar. En mindre känd konsekvens är att människor som får problem med livsmedelsförsörjningen börjar söka efter möjliga livsmedel som man tidigare inte brytt sig om. I diskussionen kring covid-19 har man t ex pekat på att fladdermöss i ökande utsträckning i pandemins spår jagas och säljs som livsmedel i Bortre Orienten. Fladdermöss råkar ha ett sofistikerat immunsystem som kan härbärgera olika typer av virus som är ofarliga för dessa djur men mycket farliga för människor (t ex covid-19). Man kan se vissa djur som viruslaboratorier. Så länge djuren håller sig för sig själva uppstår inga risker men när människor börjar äta dem blir det farliga konsekvenser.

Klimatforskare har också pekat på ett annat förhållande som kan medföra ökad spridning av farliga virus när risken för översvämningar och torkperioder ökar. Det är att klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för de vilda djuren. Om den naturliga tillgången till föda minskar för vilda djur tenderar de att i ökad utsträckning söka sig till mänskliga samhällen där de kan finna livsmedel. Då ökar risken för överföring av smitta till tamdjur. I Sverige har det t ex förekommit smittspridning från vilda fåglar till höns som i sin tur kan smitta människor (fågelinfluensa).

Som vi lärt oss under de senare pandemierna sprids allting numera snabbt över hela jordklotet på grund av våra avancerade och snabba transporter.

Slutsatsen är att klimatförändringarna kommer att öka risken för nya pandemiutbrott.

Även extremt höga temperaturer utgör en hälsorisk. Det har påpekats att man i många länder med varmt klimat nu får en ökad dödlighet i yrken med

exponering för extrem hetta. Akut påfrestning på cirkulationen men också sviktande njurfunktion är två viktiga mekanismer bakom detta. Dessa ger en ökad risk för dödsfall bland yrkesarbetande (Lee o a 2020). Vi måste alltså förbereda Sverige inför kommande pandemier på att perioder av hetta kommer att bli allt vanligare. De åtgärder som borde bli aktuella är ökad uppmärksamhet i yrkeslivet på höga temperaturer (bl a i vård), att man konstruerar byggnader med skydd mot höga temperaturer och att man ser till att det finns riklig tillgång till vatten under värmeböljor. Sådana åtgärder skulle också minska risken för dödlighet i covid-19 och pandemier. En generell regel är nämligen att grupper med minskad motståndskraft mot sjukdomar också har ökad dödlighet i covid-19. Hög ålder, övervikt, diabetes, minskat immunförsvar, rökning och alkoholmissbruk är riskfaktorer som har nämnts. Till dessa borde man också lägga exponering för extremt höga temperaturer.

Åtgärder för att skydda befolkningen mot värmeböljor har inte ägnats så stor uppmärksamhet i Sverige tidigare. Vi har redan haft långvariga värmeböljor även i Sverige med ökad dödlighet. En kombination av svår långvarig värmebölja och pandemi skulle kunna bli ödesdiger.

Se bl a

Lee J, Venugopal V, Latha PK, Alhadad SB, Leow CHW, Goh NY, Tan E, Kjellstrom T, Morabito M, Lee JKW. [Heat Stress and Thermal Perception amongst Healthcare Workers during the COVID-19 Pandemic in India and Singapore](#). *Int J Environ Res Public Health*. 2020 Nov 3;17(21):8100. doi: 10.3390/ijerph17218100.PMID: 33153079